

Identification Components of Improving Policy-making Linear Process in Higher Educational System of Country

Hassan Karimkhani: Ph.D. Student, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Damavand, Iran.

Abolghasem Delkhosh Kasmaei*: Faculty member, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Damavand, Iran.

Masoumeh Oladian: Faculty member, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Damavand, Iran.

Abstract: The gap between social expectations and the achievements of higher education has been steadily widening, and educational authorities are also concerned about objective and tangible failures in the field of education. There is a need for continuous analysis of the policy-making process to achieve a more efficient structure and higher capabilities and better quality for higher education. For this reason, the aim of present research was to identify the components and indicators of linear policy-making in the country's higher education system to provide a suitable model. This research was conducted in an interpretive paradigm with qualitative approach based on the fundamental theory method. In this study, 12 experts in the field of policy-making and educational management and faculty members of the Faculty of Educational Sciences of public and non-governmental universities in Tehran province were considered as the research sample and chain sampling method was used to identify and select experts. In order to collect the required information, the methods of documentary and field studies were used; in addition, data collection tools were semi-structured interview; and Maxqda2007 software was used for open-axis-selective coding of the collected data. The outcomes pointed out that the main components of policy making in the country's higher education system were paying attention to strategic management, to quality orientation in the education system, to educational infrastructure, to comprehensive development and to policy achievements in the society and expanding the supports of policy making in the country's higher education system.

Keywords: Process Improvement, Linear Policy Making, Higher Education.

*Corresponding author: Faculty member, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Damavand, Iran.

Email: a.delkhosh11@gmail.com

مقدمه

در سال‌های اخیر آموزش عالی به عنوان نقطه کانونی تضمین‌کننده پیشرفت جامعه در سایر زمینه‌ها، مورد توجه واقع شده است. تحولات جدید به خصوص ظهور اقتصاد دانش‌بنیان، موجب شده تا ارتقای کیفیت، در اولویت سیاست‌گذاری آموزش عالی قرار گیرد. گسترش کمی دانشگاه‌ها، کثرت مؤسسات آموزشی، افزایش تعداد دانشجویان، و گاه وجود تعداد زیادی دانش‌آموخته بیکار از جمله چالش‌هایی هستند که نظام آموزش عالی ایران را با مشکلات زیادی مواجه کرده است. گسترش کمی نظام آموزش عالی، بدون توجه به ظرفیت‌های موجود و توان بافت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه، کاهش کیفیت نظام آموزش عالی را نیز به دنبال خواهد داشت. در واقع نمی‌توان گسترش کمی و ازدیاد دانشجویان و دانش‌آموختگان را دلیلی بر وجود کیفیت مطلوب دانست. این چالش‌ها به لزوم مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی را در نظام آموزش عالی ایران منجر شده‌اند و نظام دانشگاهی را وادار به بازاندیشی در ساختار، رسالت، اهدا، کارکردها و فرآیندهای خود کرده است (امیدی ۱۳۹۲).

سیاست آموزشی شامل اصول و سیاست‌های دولت در حوزه‌های آموزش و همچنین مجموعه‌ای از قوانین و مقرراتی است که نظام‌های آموزشی را مدیریت می‌کنند، یا به سادگی می‌توان گفت که یک سیاست آموزشی بیانیه‌ای است که به روز می‌شود یا مجموعه‌ای از اظهارات که توضیح، پیشنهاد یا حذف یک دوره اقدامات یا اقداماتی را که برای اجرای نظام آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرند آموزش ابتدایی دوران کودکی، کودکان تا کلاس ام ۱۲، کالج‌ها یا دانشگاه‌های دو و چهار ساله، تحصیلات تکمیلی و حرفه‌ای، نمونه‌هایی از آموزش بزرگسالان و آموزش شغلی‌اند. بنابراین، سیاست آموزش و پرورش می‌تواند به طور

مستقیم بر آموزش و پرورش مردم در تمام سنین تأثیر بگذارد. تجزیه و تحلیل سیاست‌های آموزشی، مطالعه علمی سیاست آموزشی است. این تلاش برای پاسخ به سؤالات در مورد هدف آموزش، اهداف (اجتماعی و شخصی) است که برای رسیدن به آن، روش‌هایی برای دستیابی به آنها و ابزارهایی برای اندازه‌گیری موفقیت یا شکست آنها طراحی شده است (استراؤوس ۲۰۱۷).

سیاست‌گذاری در چارچوب ژرف‌نگرانه مدیریتی به‌مثابه مدیریت کلان و ملی است که دربرگیرنده برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی طرح‌های گوناگون، در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، برای دستیابی به اهداف متنوع در جغرافیای هدف می‌باشد. خط مشی‌گذاری یک عمل حرفه‌ای است که پای خود را از حوزه مدیریت علوم اجتماعی و علوم سیاسی فراتر گذاشته و در حال پیوند زدن مدیریت علوم اجتماعی و سیاسی است. سیاست‌گذاری به حرفه‌ای تبدیل شده که نیازمند مجموعه‌ای از فنون و تخصص‌هاست، لذا نیازمند ستادی است که به طور تخصصی و حرفه‌ای به مطالعات مربوط به خط مشی پردازد (عباسی و بیگی ۱۳۹۵).

مدل سیاست‌گذاری در آموزش عالی ایران، بیش از اینکه از سپهر دانش اجتماعی و پژوهش‌های مستقل میدانی و مدل‌های تبیین و توضیح علی و علمی نشأت بگیرد، برآمده از ایدئولوژی رسمی است، بیش از حد سیاسی و کمتر عقلانی و اجتماعی است. روش‌های شهودی و گرایش‌های جناحی معمولاً در قالب‌های سنتی و هیئتی بر ساختارهای بوروکراتیک سیاست‌گذاری غالب شده و سایه می‌اندازند. مدارهای باز و پویای کافی برای بحث و نقادی آزاد و «محدود نشده» در حوزه عمومی و تفکر گفتگویی نهادینه نشده است تا انتظار داشته باشیم که بتوانند دریچه‌های دستورگذاری در نظام سیاست آموزش عالی را به درستی بگشایند و ایده‌ها و جستارهای مورد نیاز جامعه را وارد مسیرهای

با اتخاذ «روش تحلیل تفسیری اشتراوس و کوربین» و انجام فرایند کدگذاری باز و محوری صورت گرفته و در نتایج تحقیق بر این نکات تأکید می‌شود که «کیفیت مداری در آموزش عالی» به عنوان مقوله محوری اجرای خط مشی برنامه‌های توسعه علم و فناوری بر مبنای شرایط علی در جامعه محقق می‌شود. «توسعه متوازن دروندادها و بروندادهای نظام علم و فناوری» شامل پیامدهای تلاش برای اجرای خط مشی برنامه‌های توسعه علم و فناوری با در نظر گرفتن «زیرساخت‌های مالی و انسانی» (به عنوان زمینه الگو) طراحی و تبیین شده و منجر به تحقق پیامدها یا «تحقق خط مشی‌های علم و فناوری» می‌شوند.

در این میان نظام آموزش عالی یکی از حوزه‌هایی است که نیازمند سیاست‌گذاری عمومی است. این نظام به عنوان سیستمی با روابط پیچیده، شامل عناصری است که به دنبال پرورش افرادی است که پیچیدگی‌ها و دشواری‌های ویژه دارند. اغلب صاحب‌نظران برنامه‌های توسعه، تأکید دارند که آموزش عالی یکی از ارکان و عوامل اصلی توسعه به شمار آمده و ضروری است برنامه‌ریزی در این بخش دقیق و مبتنی بر اصول باشد. چرا که پیشرفت علم و فناوری در زمینه‌های مختلف، بر پیچیدگی وظایف و مأموریت‌های نظام آموزش عالی افزوده است. آموزش عالی یکی از پرارزش‌ترین منابع برای پیشرفت و توسعه جوامع و از اثربخش‌ترین ساز و کارهای هر کشور برای مقابله با چالش‌های قرن حاضر است. نظام آموزش عالی به منظور دستیابی به این مهم باید سیاست‌ها و خط مشی‌های مناسبی را در زمینه‌های آموزشی و پژوهشی در عرصه دانشگاه‌ها و دیگر مؤسسات آموزش عالی اتخاذ و عملیاتی کند. چالش‌ها و آسیب‌های ذکر شده را می‌توان دلیلی بر عدم تناسب برنامه‌ها و الگوهای توسعه‌ای به کار گرفته شده در حوزه آموزش عالی یا فقدان مدلی همگون با

سیاستگذاری کنند. تدابیر و تمهیدات مؤثر نظام‌مند و قانونمندی در حد کفایت وجود ندارد که نهادهای مدنی و صنفی و علمی، سازمان‌های حرفه‌ای و پژوهشی مستقل، انجمن‌های تخصصی و شبکه‌های اجتماعی به صورت غیردولتی و غیر بوروکراتیک و پویا قادر و مایل باشند در فرایندهای سیاست‌گذاری نفوذ کرده‌و آن را به طور مؤثر تحت تأثیر قرار دهند (نجف بیگی ۱۳۸۹).

بسیاری از صاحب‌نظران علت اساسی شکاف‌ها و ناکارآمدی نظام آموزش عالی ایران را نبود الگویی کارآمد جهت مدیریت و بهینه‌سازی آموزش عالی کشور می‌دانند؛ به واقع معتقدند در آموزش عالی ایران، ساختاری کارآمد و نهادی ملی و واجد صلاحیت‌های حرفه‌ای لازم برای هماهنگ‌سازی و پشتیبانی به وجود نیامده، گویی که اساساً ابعاد اصلی الگوی سیستمی توسعه سازمانی دانشگاه شکل نگرفته است. همچنین اطلاعات روزآمد و کارآمدی برای پایش ملی و پیگیری وضعیت آموزش عالی وجود ندارد و ساختارهای موجود در سیستم آموزش عالی از کفایت لازم برای پیشبرد توسعه سازمانی برخوردار نیستند (بزرگ نژاد و شریف زاده ۱۳۹۵). در حال حاضر برنامه‌های نظام آموزش عالی از نوعی کلیت برخوردارند، بنابراین نوعی تعارض بین ساختار کلان نظام آموزش عالی و ویژگی‌های برنامه‌های توسعه، اهداف و محیط اجرای آن وجود دارد. با این حال، از دو دهه گذشته تا کنون، توسعه آموزش عالی در برنامه‌های پنج ساله سوم و چهارم توسعه اقتصادی و اجتماعی بیش از پیش مورد توجه واقع شده است (نوروزی زاده و همکاران ۱۳۹۲).

بزرگ نژاد و شریف زاده (۱۳۹۵) پژوهشی در خصوص بررسی تدثیر اجرای خط مشی‌های آموزش عالی کشور با توجه به ارزیابی برنامه‌های سوم و چهارم و پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران بر عملکرد وزارت علوم و تحقیقات و فناوری انجام دادند. تجزیه و تحلیل داده‌ها

واقعیت های موجود و شرایط بومی و فرهنگی کشور دانست. در شرایط فعلی یکی از مهمترین مسائل پیش روی آموزش عالی در تمام دنیا، فرایند مستمر بهسازی و باز مهندسی ساختارها و برنامه هاست. بدیهی است که رسیدن به این افق و چشم انداز، به نوعی همه جانبه نگری نیاز دارد. اتخاذ چنین سیاست هایی مستلزم آن است که نظام آموزش عالی ضمن برخورداری از شیوه ها و الگوی مناسب خط مشی گذاری در سطوح عالی تصمیم گیری، هم به استانداردهای علمی و هم اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه توجه و اظهار نظر نماید. بنابراین شناسایی مؤلفه ها و شاخص های مؤثر بر سیاست گذاری در نظام آموزش عالی همراه با نگاهی آسیب شناسانه به فرایندهای خط مشی گذاری جاری در نظام آموزش عالی کشور ضروری است. بنابراین تحقیق حاضر درصد یافتن پاسخ برای این پرسش است که مؤلفه ها و شاخص های مؤثر بر بهبود سیاست گذاری در نظام آموزش عالی کشور کدامند؟

مواد و روش ها

روش پژوهش برحسب هدف، بنیادی-کاربردی؛ برحسب نوع داده، کیفی از نوع اکتشافی؛ برحسب زمان گردآوری داده، مقطعی و برحسب روش گردآوری داده ها یا ماهیت و روش پژوهش، توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری شامل کلیه خبرگان حوزه سیاست گذاری و مدیریت آموزشی اعم از رؤسا، مدیران و معاونین ستادی دانشگاه های دولتی و غیردولتی در شهر تهران بود. همچنین با مشورت چند تن از متخصصین و کارشناسان پژوهشی در بخش کیفی تعداد ۱۲ نفر به عنوان نمونه های تحقیق در نظر گرفته شدند. انتخاب نمونه تحقیق در بخش کیفی از نوع غیر احتمالی و هدفمند بود و برای این منظور از روش نمونه گیری زنجیره ای در شناسایی و انتخاب خبرگان حوزه

هدف از کدگذاری محوری ایجاد رابطه بین مقوله‌های تولید شده (در مرحله کدگذاری باز) است. این عمل، معمولاً براساس الگوی پارادایمی انجام می‌شود و به نظریه پرداز کمک می‌کند تا فرایند نظریه پردازی را به سهولت انجام دهد. اساس ارتباطدهی در کدگذاری محوری بر بسط و گسترش یکی از مقوله‌ها قرار دارد. کدگذاری گزینشی یا انتخابی عبارت است از فرایند انتخاب دسته‌بندی اصلی، مرتبط کردن نظام‌مند آن با دیگر دسته‌بندی‌ها، تأیید اعتبار این روابط و تکمیل دسته‌بندی‌هایی که نیاز به اصلاح و توسعه بیشتری دارند. کدگذاری انتخابی بر اساس نتایج کدگذاری باز و کدگذاری محوری، مرحله اصلی نظریه پردازی است. به این ترتیب که مقوله محوری را به شکل نظام‌مند به دیگر مقوله‌ها ربط داده و آن روابط را در چارچوب یک روایت ارائه کرده و مقوله‌هایی را که به بهبود و توسعه بیشتری نیاز دارند، اصلاح می‌کند. با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده در قالب مصاحبه که با فرایند تطبیق مستمر به نقطه اشباع نظری رسیده است، بعد از تعریف سؤالات اصلی پژوهش (مصاحبه) که برای آن‌ها مقیاس کمی تعریف شده است، می‌توان کدگذاری مصاحبه‌های جمع‌آوری شده را با تعریف ویژگی‌ها و ابعاد آن و نمودارهای توصیف کننده این ویژگی‌ها شروع کرد. شایان ذکر است که با ۱۲ خبره در این زمینه بر اساس مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۵ سؤال مصاحبه شد. با استفاده از رویکرد نظریه زمینه‌ای و استفاده از نرم‌افزار MAXQDA2007 پاسخ‌های ارائه شده برای هر سؤال پس از تحلیل محتوا و کدگذاری توسط پژوهشگر و دو نفر از متخصصین آمار در جدول ۱ گزارش شدند که بیانگر شاخص‌ها و مؤلفه‌های اصلی پژوهش می‌باشند.

مصاحبه در اواسط زمستان ۱۳۹۷ اجرا شد. روش تحلیل داده‌ها کدگذاری نظری برگرفته از روش نظریه پردازی داده بنیاد بود. کدگذاری نظری عبارت است از عملیاتی که طی آن داده‌ها تجزیه، مفهوم‌سازی و به شکل تازه‌ای در کنار یکدیگر قرار داده می‌شوند و فرایند اصلی است که طی آن نظریه بر اساس داده‌ها تدوین می‌شود. در این روش سه رکن اصلی "مفاهیم" "مقوله‌ها" و قضیه‌ها وجود دارند. در این شیوه نظریه بر اساس "داده‌های خام" شکل می‌گیرند. در این تحقیق از نرم افزار Maxqda2007 جهت کدگذاری استفاده شد. ارائه اطلاعات کافی درباره چگونگی پژوهش به تمامی آزمودنی‌های شرکت کننده، و کسب رضایت نامه کتبی به منظور شرکت در پژوهش انجام شد. جهت رعایت اخلاق پژوهشی، کد اخلاق IR.USWR.REC.1399.203 در کمیته اخلاق دانشگاه ثبت شد.

یافته‌ها

تحلیل پاسخ‌های جمع‌آوری شده از مصاحبه خبرگان برای بررسی شاخصها و مؤلفه‌های خطی مشی‌گذاری در نظام آموزش عالی کشور به کار گرفته شد. مراحل کدگذاری مورد استفاده در پژوهش‌های کیفی شامل کدگذاری باز بر مبنای مقولات استخراج شده از مطالعه مقدماتی مبانی نظری تحقیق، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است. هدف کدگذاری باز دسته‌بندی پدیده از طریق بررسی دقیق داده‌ها است. به عبارت بهتر، در این نوع کدگذاری مفاهیم درون مصاحبه‌ها و اسناد و مدارک بر اساس ارتباط با موضوعات مشابه طبقه‌بندی می‌شوند. نتیجه این مرحله، تقطیر و خلاصه کردن انبوه اطلاعات کسب شده از مصاحبه‌ها و اسناد به درون مفاهیم و دسته‌بندی‌هایی است که در این سؤالات مشابهند.

جدول ۱. کدگذاری نهایی حاصل از تکنیک مصاحبه نیمه ساختاریافته
Table 1. Final coding of semi-structured interview technique

کد مصاحبه شونده	مقوله	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی	سازه	
I11, I6, I5, I1, I4	توانایی علمی و اجرایی سیاستگذاران در تدوین خط مشی.	MRT1	استفاده از سیاستگذاران توانمند	مدیریت استراتژیک	عوامل مؤثر بر فرایند خط مشی گذاری نظام آموزش عالی	
I3, I7, I12	مشارکت جامعه علمی در طراحی خط مشی.	MRT2				
I10, I9, I1, I11, I3	عدم ارتباط اهداف تدوین شده با واقعیت موجود و بسترهای عینی اعم از اقتصادی، سیاسی و فرهنگی.	MRV1	همخوان بودن خط مشی با واقعیات			
I12, I6, I10, I7, I2	مشاهده شعارگرایی در خط مشی طراحی شده.	MRV2				
I11, I8, I1, I3, I5	انجام مطالعات توجیهی برنامه های توسعه قبل از تدوین خط مشی.	MRV3				
I3, I1, I5, I10, I12	منفعت طلبی شخصی و حزبی در طراحی خط مشی.	MRS1	کنترل مسائل سیاسی و حزبی			
I2, I6, I15, I7	وجود مدیریت سیاسی به جای مدیریت علمی.	MRS2				
I4, I9, I10, I11, I5	دوری از اعمال سلیقه در تصمیمات شورای در طراحی خط مشی.	MRS3				
I5, I1, I12	تعارض بین ساختار کلان نظام آموزش عالی و ویژگیهای برنامه های توسعه.	MRC1	کنترل تعارضات اجتماعی - فرهنگی			
I11, I7, I10, I3, I9	نگرش کل گرا و نظام مند و غلبه تفکر جزءنگر در تدوین خط مشی.	MRC2				
I4, I8, I7, I6, I1	جدیدیت در تحقق چشم انداز و عزم حاکمیتی جهت اجرای خط مشی.	CHD1	حمایت دولتی	چتر حمایتی		
I8, I10, I4, I11	همسو بودن خط مشی با برنامه های کلان دولتی.	CHD2				
I1, I9, I3	وجود بینش جمعی و همگرایی بین اعضای جامعه علمی جهت اجرای خط مشی.	CHN1	حمایت علمی	چتر حمایتی	عوامل مؤثر بر فرایند خط مشی گذاری نظام آموزش عالی	
I5, I7, I9	وجود تفکر خوشفکر بودن منابع انسانی جهت اجرای خط مشی.	CHN2	نخبگان			
I2, I3, I4, I12, I8	توانایی در ایجاد تیم و شکل دهی مفهوم ما در اجرای خط مشی.	CHS1	حمایت سازمانی			
I10, I1, I12, I14	هماهنگی نهادها و سازمانهای مختلف در توسعه و اجرا خط مشی.	CHS2				
I9, I7, I8, I5	ایجاد جو مناسب برای توسعه علم و فناوری با ایجاد هماهنگی با سایر نهادها.	CHS3				
I10, I7, I8, I4	ارائه خط مشی های کلان و تنظیم اجرای برنامه های نظارت و ارزیابی.	KMN1	توجه بر نظارت و ارزیابی در تدوین خط مشی			توجه بر کیفیت مدیری
I10, I5, I1, I9	وجود الزام در بازنگری در شیوه های برنامه نویسی و طراحی خط مشی.	KMN2				
I3, I2, I1, I5, I8	ارزیابی مستمر و سالیانه خط مشی.	KMN5				
I8, I12, I7, I10	عدم تبعیت کامل از یک الگوی جامع ارزشیابی.	KMN6				
I10, I3, I11, I9, I4	عدم توجه به نتایج و یافته های فعالیتهای ارزشیابی در تدوین خط مشی های آتی.	KMN7				
I7, I9, I5, I11	تدوین برنامه های راهبردی در طراحی خط مشی جهت توانمند سازی خروجی های دانشگاه ها.	KMB1	توجه بر بالندگی	توجه بر کیفیت مدیری		
I3, I9, I10, I6	طراحی و اجرای برنامه های بالندگی کارکنان و اعضای هیات علمی در تدوین خط مشی.	KMB2				
I9, I8, I7, I4, I2	روشن بودن خط مشی توسعه آموزشی.	KMK1	توجه بر کارکردهای آموزشی و پژوهشی	توجه بر کیفیت مدیری	عوامل مؤثر بر فرایند خط مشی گذاری نظام آموزش عالی	
I2, I11, I4, I3	رعایت شأن و جایگاه هیات علمی و دانشجویان در جامعه در طراحی خط مشی.	KMK2				
I8, I2, I10, I7, I5	نیود زبان و اندیشه مشترک از مفاهیم و اصطلاحات مذکور از جمله کیفیت در طراحی خط مشی.	KMK3				
I8, I7, I2	فراهم آوردن تجهیزات لازم جهت کاربست علم در جامعه.	ZM1	تجهیز امکانات آموزشی	توجه بر زیرساخت	عوامل مؤثر بر فرایند خط مشی گذاری نظام آموزش عالی	
I4, I8, I1, I3, I7	توسعه فیزیکی و پروژه های عمرانی (ساخت و ساز فضاهای دانشگاهی).	ZM2				
I5, I8, I10, I7, I3	نیود ساختار و تشکیلات لازم برای اجرای خط مشی تدوین شده.	ZS1	بهبود روابط ساختاری			
I9, I8, I1, I3, I2	فراهم آوردن امکانات لازم جهت هماهنگی نظام آموزش عالی با نظام های دیگر.	ZS2				
I12, I8, I10, I8	تدارک ندیدن الزامات مالی برای تحقق خط مشی.	ZE1	توزیع مناسب اعتبارات			
I9, I2, I4	تدوین شاخص های لازم در توزیع منابع و اعتبارات در طراحی خط مشی.	ZE2				

I5, I2, I8, I11, I6	پیوند بین دانشگاه با بخش های مختلف اجرایی و اقتصادی کشور.	TE1	توسعه اقتصادی	توجه بر توسعه همه جانبه	
I4, I3, I10, I1	تدوین برنامه های راهبردی جهت ارتباط موثر بین بخش صنعت و دانشگاه در طراحی خط مشی.	TE2			
I11, I1, I12, I8, I10	در نظر گرفتن وجود ناهماهنگی بین دانشگاه، جامعه و بازار کار.	TE3			
I5, I8, I3, I2	در نظر گرفتن پیشرفت کشورهای موفق در زمینه آموزشی در طراحی خط مشی.	TS1	توسعه سیاسی		
I7, I8, I4, I6, I2	الزام به تبعیت از سیاستهای دولت متناسب با فضای سیاسی حاکم بر جامعه.	TS2			
I3, I10, I2, I11	جهت گیری شفاف و روشن در توسعه ملی در تدوین خط مشی.	TS3			
I1, I2, I11, I7, I15	برقراری ارتباط منطقی بین هدفها، سیاستها، اقدامات اجرایی و منابع مالی و انسانی در برنامه های توسعه.	TJ1	توسعه اجتماعی		
I9, I7, I6, I1	توجه به منافع جامعه در طراحی خط مشی.	TJ2			
I12, I3, I9, I2, I4	تعیین استراتژیهای توسعه فرهنگی در طراحی خط مشی.	TF1	توسعه فرهنگی		
I2, I5, I1, I8	همراه ساختن آموزش عالی کشور با پیشرفتهای جهانی.	NF1	دستیابی به فرصت های آموزشی		
I12, I8, I2, I4	توسعه علمی و فناوری کشور.	NF2			
I7, I5, I1, I8	دستیابی به کشوری برخوردار از دانش پیشرفته	NF3			
I12, I5, I1, I7	رشد ارزش های اسلامی در کشور.	NA1	رشد ارزشهای اخلاقی		
I10, I8, I9, I7	برخورداری از کشوری متکی بر ارزش های انقلابی.	NA2			
I3, I2, I8	برخورداری از کشوری متکی بر اصول اخلاقی.	NA3			
I7, I3, I9, I12, I10	دستیابی به جامعه ای مسئولیت پذیر.	NE1	توزیع برابر عدالت اجتماعی		
I3, I9, I12	بهره مندی از محیط زیست مطلوب.	NE2			
I9, I7, I6	برخورداری از کشوری با تاکید بر تامین امنیت قضایی.	NE3			
I10, I3, I4, I12, I9	ایجاد امنیت شغلی و ثبات کاری.	NE4			

مشاهده شد که فرایند خط مشی گذاری در نظام آموزش عالی ایران در وضعیت کنونی در ۶ حوزه کلی با نامهای توجه به مدیریت استراتژیک، چتر حمایتی، توجه به کیفیت مداری، توجه به زیرساخت، توجه به توسعه همه جانبه و دستاوردهای خط مشی قابل دسته بندی است. با تحلیل عمیق تر مفاهیم هر عامل شناسایی مشخص شد عامل توجه به مدیریت استراتژیک خود از ۴ مفهوم "استفاده از سیاست گذاری توانمند"، "همخوان بودن خط مشی با واقعیات"، "کنترل مسائل سیاسی و حزبی در تدوین خط مشی" و "کنترل تعارضات اجتماعی- فرهنگی" تشکیل شده است. امروزه دنیای آموزش عالی

در مرحله آخر از فرایند تحلیل کیفی حاضر، یافته های حاصل از تجزیه و تحلیل، حول محور هدف اصلی قرار گرفت و با پیوند دادن کدها (کدگذاری باز)، مفاهیم (کدگذاری محوری) مشخص شد. طبقات به دست آمده در جدول اقبال مشاهده اند. نتایج حاصل از تحلیل سؤالات مصاحبه با خبرگان با استفاده از نرم افزار MAXQDA2007 نشان می دهد که از میان ۹۲ شاخص (گویه) موجود، ۶ مؤلفه اصلی و ۲۱ مؤلفه فرعی قابل شناسایی است. بر اساس ادبیات، پیشینه و نظریه های موجود این مؤلفه ها نامگذاری شدند. با توجه به تحلیل مصاحبه های صورت گرفته با کارشناسان

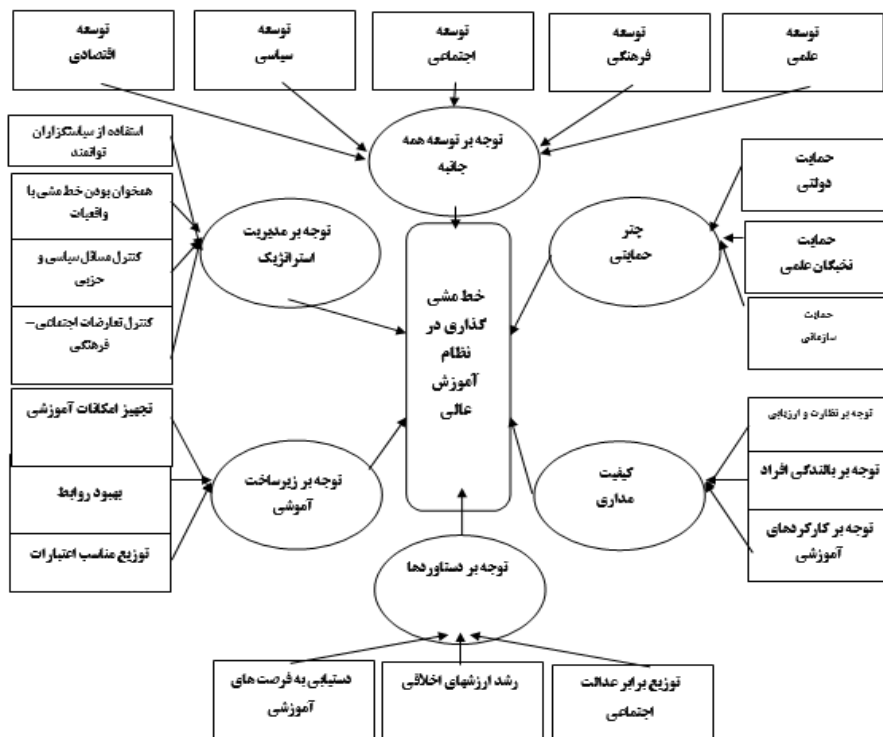
امروز، دنیای اولیه آن نیست. هرچند این موضوع ممکن است پیش پا افتاده باشد، ولی به عنوان یک واقعیت، مهم است. امروز تغییر برای آموزش عالی و دانشگاه‌ها یک ضرورت است نه یک فرصت. دانشجویان تغییر کرده‌اند، نیازهای آنان تغییر کرده است، جامعه، تجارب، دولت و نحوه زندگی در سطح جهانی تغییر کرده است در نتیجه، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، برای تنظیم مجدد نقش خود و تناسب آن با عناصر جدید، گرچه مورد فشار قرار نمی‌گیرند ولی از آنان چنین توقعی می‌رود. آن‌ها اینک بیش از گذشته به برنامه‌ریزی راهبردی رو می‌آورند تا به کمک آن به تنظیم مجدد فعالیت‌های خود اقدام کنند، زیرا آن‌ها به تدریج به این نکته پی می‌برند که منابع سنتی و روش‌های برنامه‌ریزی سنتی دیگر اثربخشی ندارد برای مدیریت هر یک از عوامل یاد شده نیاز به راهبردهای بنیادی و کاربردی می‌باشد که این امر جز در سایه مدیریت نمودن راهبردی برنامه‌ریزی خط مشی‌گذاری امکان‌پذیر نمی‌باشد. عامل چتر حمایتی خود نیز از ۳ مفهوم حمایت دولتی، حمایت علمی نخبگان و حمایت سازمانی تشکیل شده است. سرمایه‌گذاری دولت، حمایت نخبگان علمی و تغییر در ساختار سازمانی مؤسسات آموزش عالی از عوامل حیاتی پیشرفت نظام آموزش عالی محسوب می‌شود. بنابراین اگر مؤسسات آموزش عالی در کشور بخواهند پیشرفت کنند و در سطح جهانی به رقابت بپردازند باید از پشتیبانی و سرمایه‌گذاری افراد یاد شده در قالب چتر حمایتی برخوردار باشند و برخورداری از چتر حمایتی مستلزم برنامه‌ریزی لازم در تدوین خط مشی‌گذاری است. عامل توجه به کیفیت مداری خود از ۳ مفهوم "توجه به نظارت و ارزیابی در تدوین خط مشی"، "توجه به بالندگی" و "توجه به کارکردهای آموزشی و پژوهشی" تشکیل شده است. بالا رفتن کیفیت آموزش کشور از هر جهت می‌تواند باعث رشد جامعه گردد و

نتایج بسیار مثبتی به همراه داشته باشد. اگرچه در کوتاه مدت ممکن است دانشجویان از سخت‌گیری‌های آموزشی احساس ناراحتی کنند، اما وقتی متوجه شوند که این اقدامات از سردلسوزی است و با بالاتر رفتن کیفیت آموزش، این قشر عظیم جامعه می‌توانند پس از فارغ التحصیلی کارآیی بیشتری داشته باشند و راحت تر جذب محیط کار شوند، ایشان نیز از این موضوع احساس رضایت نموده و حتی حمایت می‌کنند. در خط مشی‌گذاری آموزشی باید عامل توجه به زیر ساخت خود از ۳ مفهوم "تجهیز امکانات آموزشی"، "بهبود روابط ساختاری" و "توزیع مناسب اعتبارات" تشکیل شده است. بنابراین باید توجه داشت که تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی در نظام‌های آموزش عالی نیازمند آماده کردن زیرساخت‌ها و الزاماتی در سطح آموزش عالی و هم در سطح جامعه و دولتی است و در صورت فراهم بودن این زیرساخت‌ها و الزامات می‌توان به نتایج اثربخش خط مشی‌گذاری آموزشی در نظام آموزش عالی امیدوار بود و از پیامدها و مزایای آن نهایت بهره را برد. عامل توجه بر توسعه همه جانبه خود از ۵ مفهوم توسعه اقتصادی، توسعه سیاسی، توسعه اجتماعی، توسعه فرهنگی و توسعه علمی تشکیل شده است. نظام آموزشی و توسعه رابطه دوسویه‌ای با هم دارند، از یک سو آموزش بسترساز توسعه است؛ از سویی دیگر، توسعه لازمه تحول اساسی در نظام آموزشی است. لذا، ضرورت دارد هر جامعه‌ای که به توسعه پایدار می‌اندیشد، آموزش مطلوب را در رأس برنامه‌های خود قرار دهد و آموزش مطلوب در سایه اجرای خط مشی‌های آموزشی میسر خواهد بود. در واقع آموزش به عنوان زیر بنای جامعه شرط اصلی و تردیدناپذیر توسعه همه جانبه کشور است. بنابراین ضرورت دارد در تدوین خط مشی‌های آموزشی به ویژه آموزش عالی خط مشی تدوین شده را جهت توسعه همه جانبه کشور در نظر گرفت.

ضرورت دارد در تدوین خط مشی در نظام آموزش عالی به پیامدهای اجرای خط مشی و گروه هدف توجه ویژه- ای صورت پذیرد. با توجه به تحلیل کیفی می‌توان مؤلفه‌ها و شاخص‌های تأثیرگذار بر فرایند خط مشی گذاری در نظام آموزشی عالی را به شرح زیر در شکل ۱ ارائه کرد.

عامل دستاوردهای اجرای خط مشی خود از ۳ مفهوم "دستیابی به فرصت‌های آموزشی"، "رشد ارزش‌های اخلاقی" و "توزیع برابر عدالت اجتماعی" تشکیل شده است. به عبارت دیگر اجرای پس از اجرای خط مشی تدوین شده در نظام آموزش عالی می‌ایست در ۳ حوزه آموزشی- اخلاقی و اجتماعی پیامدهای اجرای خط مشی مشاهده شود. شایان ذکر است اجرای خط مشی تدوین شده آثار بسیاری را در کشور به همراه خواهد داشت ولی سه حوزه یاد شده بیشتر در معرض اثرپذیری از اجرای خط مشی می‌باشند، بنابراین

شکل ۱. مؤلفه‌ها و شاخص‌های بهبود فرایند خطی مشی گذاری در نظام آموزش عالی کشور

Figure 1. Components and indicators improving the policy-making process in higher education system of the country

نتیجه‌گیری

نتایج تحلیل کیفی مصاحبه‌های صورت گرفته حاکی از این است که م رلفه های اصلی خطی مشی گذاری در نظام آموزش عالی کشور عبارتند از مدیریت استراتژیک، چتر حمایتی، توجه به کیفیت مداری، توجه به زیرساخت، توجه به توسعه همه جانبه و توجه به دستاوردهای خط مشی. همچنین شاخص‌های مدیریت

استراتژیک عبارتند از : استفاده از سیاستگذاران توانمند، همخوان بودن خط مشی با واقعیات، کنترل مسائل سیاسی و حزبی در تدوین خط مشی وکنترل تعارضات اجتماعی- فرهنگی. شاخص‌های چتر حمایتی عبارتند از حمایت دولتی، حمایت سازمانی و حمایت علمی نخبگان. شاخص‌های توجه به کیفیت مداری عبارتند از

«کیفیت مداری در آموزش عالی» به عنوان مقوله محوری اجرای خط مشی برنامه‌های توسعه علم و فناوری بر مبنای شرایط عالی در جامعه محقق می‌شود. بزرگ نژاد و شریف زاده (۱۳۹۵) که توجه به زیرساخت‌های آموزشی را می‌توان از عوامل دیگر تأثیرگذار بر فرایند خط مشی-گذاری در نظام آموزش عالی دانست زیرا توسعه متوازن دروندادها و بروندادهای نظام علم و فناوری با در نظر گرفتن زیرساخت‌های مالی و انسانی منجر به تحقق پیامدها می‌شود. دانایی فرد و همکاران (۱۳۸۹) بیان می‌دارند دولت‌ها در اجرای بسیاری از خط مشی‌های عمومی موفق عمل نمی‌کنند. چالش‌ها، موانع و محدودیت‌های بسیاری ممکن است اجرای خط مشی‌ها را با اخلاص روبه رو کند. اما معمولاً هنگامی که مرحله اجرا دچار شکست می‌شود؛ فقط مجریان سرزنش می‌شوند، در حالی که تدوین کنندگان خط مشی هم نقش زیادی در موفقیت و شکست خط مشی‌ها دارند. عدم رعایت عقلانیت در مرحله تدوین خط مشی به وسیله تدوین کنندگان می‌تواند به اجرای ناموفق خط مشی‌ها منجر شود. لوبینسکی (۲۰۱۸) زیرساخت‌های تولید سریع و انتشار داده‌ها از طریق سازمان‌های حمایتی و شبکه‌ها، اغلب به مفهوم و یا تولید مدارک جایگزین تبدیل شده است و امیدوار است که این عامل بر سیاست‌گذاری‌های آموزشی تأثیر بگذارد. سیلبرایت و همکاران (۲۰۱۶) در مطالعه خود اشاره داشته‌اند، طراحی برنامه‌های توسعه راهبردی، طرح‌های علمی و کاربردی، تأمین زیرساخت‌ها و تسهیلات، اعطای اختیارات بیشتر در توسعه به دانشگاه‌ها و کیفیت فارغ التحصیلان از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت آموزش است. کورکماز (۲۰۱۶) در تحقیق خود نتیجه گرفت که توسعه مرکز مدیریت دانش برای بهره‌گیری از تجارب بین‌المللی از عوامل تأثیرگذار بر نظام آموزشی است. تانگ و همکاران (۲۰۱۶) بر این عقیده‌اند که کیفیت آموزش به عنوان اصلی‌ترین کارکرد نظام آموزشی است. مهتار (۲۰۱۵) نیز در مطالعه خود در دانشگاه‌های دولتی مالزی، نشان داد که عامل حرکت در

توجه به نظارت و ارزیابی در تدوین خط مشی، توجه به بالندگی و توجه به کارکردهای آموزشی و پژوهشی. شاخص‌های توجه به زیرساخت عبارتند از: تجهیز امکانات آموزشی، بهبود روابط ساختاری و توزیع مناسب اعتبارات. شاخص‌های توجه به توسعه همه جانبه عبارتند از: توسعه اقتصادی، توسعه سیاسی، توسعه اجتماعی، توسعه فرهنگی و توسعه علمی. همچنین شاخص‌های توجه به دستاوردهای خط مشی عبارتند از: دستیابی به فرصت‌های آموزشی، رشد ارزش‌های اخلاقی و توزیع برابر عدالت اجتماعی. این یافته با نتیجه تحقیق محمدی و همکاران (۱۳۹۶) همراستا است. آنها عقیده دارند که اجرای ایده آل خط مشی‌ها حاصل وجود هماهنگی و تناسب بین شکل حاکمیت دولت و خط مشی است. در نتیجه شکل حاکمیت دولتی در کنار شیوه اجرای خط مشی در هر یک از بخش‌های قانون باید کاملاً روشن و واضح مشخص و تعریف شود، تا بتوانیم بهترین اجرا را از قانون داشته باشیم. عباسی و طیبی (۱۳۹۵) بیان داشتند که تبدیل شدن به کشوری توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، مستلزم مدیریت و هدایت حوزه علوم، تحقیقات و فناوری در مسیری صحیح است و نهادهای متعددی با خط مشی گذری در این حوزه نقشی مؤثر در زمینه هدایت و مدیریت حوزه ایفا می‌کنند که از مهم‌ترین آنها می‌توان به مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مجلس شورای اسلامی و به ویژه کمیسیون آموزش و تحقیقات آن و همچنین شورای عالی علوم تحقیقات و فناوری و نیز معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری اشاره کرد. علی‌رغم تصویب خط مشی‌ای متعدد در این حوزه، موانع متعددی در مسیر اجرای آنها وجود دارد و بسیاری از این خط مشی‌ها به صورت کامل اجرا نشده یا کلاً رها می‌شوند. دانایی فر و همکاران (۱۳۹۵) بیان کردند نظارت و ارزشیابی به ما کمک می‌کند با فراهم نمودن شواهد مناسب به اتخاذ خط مشی‌هایی که بیشترین اثربخشی و کمترین هزینه را دارد بپردازیم. بزرگ نژاد و شریف زاده (۱۳۹۵) نتیجه گرفتند

دانشگاهی شامل ارتباط استاد، دانشجو، فضای دانشگاهی و تعاملات علمی، بحران کمیت و کمبود اعضای هیئت علمی و کادر آموزشی و تسلط آموزش بر پژوهش در دانشگاه‌ها، مشکل در عاملیت انسان و ساختارهای توسعه علمی، رضایت شغلی پایین استادان دانشگاه‌ها، پایین بودن بهره‌وری علمی و ضعف در تولید دانش و در نهایت پایین بودن رتبه علمی دانشگاه‌های ایران در مقایسه با بعضی از کشورهای رقیب در منطقه و آسیا همانند ترکیه، هند، مالزی، کره جنوبی، سنگاپور و سهم ناچیز ایران در تولید علم جهانی. ضرورت نهادینه کردن تفکر و عمل برنامه‌ریزی با دیدگاه راهبردی و پویا برای توسعه به منظور پیدا کردن جایگاه ویژه دانشگاه در بین دانشگاه‌های منطقه و جهان، سازگاری با تحولات علم و فناوری روز، درک بُعد مفهومی آن از سوی صاحب نظران مواردی هستند که در بیانیه‌های کنفرانس‌های جهانی یونسکو مورد توجه و تأکید جدی قرار گرفته‌اند. بنابراین رشد و توسعه جامعه مرهون بررسی، برنامه‌ریزی مسائل موجود و ارائه راهکار به منظور پاسخگویی به نیازهای جامعه است. بعد از اجرای هر برنامه، ضروری است برای بررسی عملکرد اجرایی گذشته و متغیرهای مرتبط با توجه به برنامه‌های اجراشده و درک وضعیت و ابعاد مشکلات و چشم اندازهای بلند مدت، اثربخشی خط مشی اجراشده، ارزیابی های جمعی صورت گیرد که دست اندرکاران با توانمندی بیشتری بتوانند نارسایی های محتمل را برطرف کنند و خلاء بین وضعیت مورد بررسی و اهداف پیش بینی شده را پر کرده و آنها را به تحقق برسانند.

References

- Abbasi T, Beigi V 2016. Explaining the Challenges of Implementing General Policies in the Field of Science, Research and Technology. Tehran: *Quarterly Journal of Science and Technology Policy*, Vol. 8, No. 3, Pp. 1-12. [In Persian].
- Amiri A N, Danaeifard H, Zarei M, et al 2011. Understanding the Essence of Public Policies: Theoretical Analysis of

سمت توسعه جهانی آموزش عالی، از عوامل مهم در توسعه دانشگاه‌ها است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت توجه به آموزش عالی در برنامه‌های توسعه حاکمی از دقت نظر مسئولان و برنامه‌ریزان به این مقوله مهم آموزشی-اجتماعی است که مسؤولیت تربیت نیروی انسانی متخصص را در سطوح مختلف تحصیلی بر عهده دارد. بسیاری از صاحب نظران علت اساسی شکاف‌ها و ناکارآمدی نظام آموزش عالی ایران را نبود الگویی کارآمد جهت مدیریت و بهینه‌سازی آن می‌دانند؛ به واقع معتقدند در آموزش عالی ایران، ساختاری کارآمد و نهادی ملی و واجد صلاحیت-های حرفه‌ای لازم برای هماهنگ‌سازی و پشتیبانی به وجود نیامده، گویی که اساساً ابعاد اصلی الگوی سیستمی توسعه سازمانی دانشگاه شکل نگرفته اند همچنین اطلاعات روزآمد و کارآمدی برای پایش ملی و پیگیری وضعیت آموزش عالی وجود ندارد و ساختارهای موجود در سیستم آموزش عالی از کفایت لازم برای پیشبرد توسعه سازمانی برخوردار نیستند. در همین خصوص به نظر می‌رسد برنامه‌های ارائه شده برای توسعه آموزش عالی به هدف مورد نظر دست پیدا نکرده‌اند. این گونه برنامه‌ها که از نوعی کلیت برخوردارند، بر خلاف ساختار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری چند وظیفه‌ای هستند و برای اجرا به وحدت و اتفاق بین چند ساختار وظیفه‌ای نیاز دارند. بنابراین نوعی تعارض بین ساختار کلان نظام آموزش عالی و ویژگی‌های برنامه‌های توسعه، اهداف و محیط اجرای آن وجود دارد.

از جمله مسائل دیگری که توسعه آموزش عالی کشور و تحقق برنامه‌های مرتبط با آن را با چالش‌های جدی رو به رو کرده است عبارتند از: پایین بودن سرمایه‌گذاری‌ها و تخصیص منابع لازم در حیطه پژوهش و تحقیق دانشگاهی به نسبت رشد اقتصادی سالانه کشور، عدم شکل‌گیری یا شکل‌گیری ضعیف و پراکنده اجتماع علمی در برخی رشته‌های دانشگاهی، نامطلوب بودن وضعیت ساختار اجتماعی-اجتماعی - علمی و تعاملات درون

- Socialism, Modernization Aspirations and Challenges of Semi-Peripheral Contexts. *Policy Futures in Education*, Vol. 16, No. 4, Pp. 385-397.
- Goodarzi A, Ale Rasool S, Alaeipour Ali 2015. A Review of the Functions and Challenges of Higher Education, *Strategic Infrastructure Scientific Quarterly*, Vol. 3, No. 1, Pp. 26-47. [In Persian].
- Korkmaz M 2016. "Analytical Report of the Educational System", *Educational Research Quarterly*, Pp. 57
- Lo W, Yat W 2017. The Recalibration of Neoliberalisation: Repoliticising Higher Education Policy in Hong Kong. *Higher Education: The International Journal of Higher Education Research*, Vol. 73, No. 5, Pp. 759-773.
- Lubienski Ch 2018. The Critical Challenge: Policy Networks and Market Models for Education. *Policy Futures in Education*, Vol. 6, No. 2, Pp. 156-168.
- Ministry of Science, Research and Technology 2012. National Higher Education Planning Document, Pp. 107-108. [In Persian].
- Mohammadi M, Alwani S M, MEmarzade Tehran Gh, et all 2017. Designing a Three-Dimensional Model for the Public Administration of Public Policy, *Tehran: The Mission of Government Management (Government Management)*, Vol. 8, No. 26, Pp. 187-190. [In Persian].
- Mohtar M 2015. Factors Affecting the Development of Governmental Universities in Malaysia: International Perspective on change. Malaysia & Kuala Lumpur: Rutledge Flamer.
- Najaf Beigi R 2010. The Front Line of Cultural Management in Education, *Tehran: Barg-e Farhang Quarterly*, the Imitability of National Policy Makers. *Tehran: Strategic Management Thought*, Vol. 5, No. 2, Pp. 89-90. [In Persian].
- Arjmandi Gh, Samiei H 2017. Factors of quantitative expansion of higher education and its consequences in Iran from the perspective of elites and educated people, *Quarterly Journal of Research in Educational Systems*, Vol. 1, No. 2, p. 91-100. [In Persian].
- Attarnia A, Khanifar H, Rahmati M H 2014. A Study of Policy Development in the Informal System of Skills Training in Iran, Tehran: *Quarterly Journal of Organizational Culture Management*, Vol. 12, No. 2, Pp. 345-374. [In Persian].
- Bagheri M R, Pourezat A A 2013. Presenting a Combined Pattern for Policy Making in the University. Tehran: *Quarterly Journal of Parliament and Strategy*, Vol. 20, No. 74, Pp. 165-199. [In Persian].
- Commission on Vision and Elite Affairs of the Expediency Discernment Council 2012. Objectives of the Vision Document of the Islamic Republic of Iran, Tehran, *Secretariat of the Expediency Discernment Council*. Pp. 158. [In Persian].
- Danaeifard H, Saghafi E D, Moshbeki Esfahani A 2010. Public Policy Implementation: A Study of the Role of Rationality in the Policy Development Stage, *Management Research in Iran*, Vol. 14, No. 4, Pp. 41-62. [In Persian].
- Danaeifard H, Shagri Z, Fani A A, et all 2016. Presenting a Model of Factors Affecting the Evaluation of the Quality of Public Policies in Iran. *Tehran: Military Management*, Vol. 16, No. 64, Pp. 42-66. [In Persian].
- Gawlicz K, Starnawski M 2018. Educational Policies in Central and Eastern Europe: Legacies of State

- Silberglit R , Howell D R, Anny W 2016. Factors Affecting University Development the Global Technology, In –Depth Analyses, santamonica, CA: RAND National Security Research Division.
- Soldado M 2015. A set of standards for assessing the educational system and evaluating the current situation in Spain, journal citation: southern – communication –journal , Vol. 41 , No. 3.
- Strauss V 2017. Analysis Why it's a big problem that so many teachers quit — and what to do about it. Washington Post. ISSN 0190-8286. Retrieved .
- Supreme Council of the Cultural Revolution 2011. Comprehensive Scientific Map of the country, *Tehran: Secretariat of the Supreme Council of the Cultural Revolution*, Pp. 111. [In Persian].
- Tong D, Yoon K, Rasiyah D 2016. The main features of the economy underpin a proper educational system. *Organizational Behavior* . Vol. 5, No. 2.
- Vice President for Strategic Planning and Supervision 2010. Fifth Five-Year Development Plan of the Islamic Republic of Iran, Pp. 40. [In Persian].
- Vol. 1, No. 22, Pp. 106-117. [In Persian].
- Nowruzizadeh R, Shafizadeh H, Rouhani Sh 2013. Evaluation and Analysis of the Science and Technology Department of the Fifth Development Plan Law from the Perspective of Extraordinary Documents, *Strategy Quarterly*, Vol. 22, No. 66, Pp. 314-320. [In Persian].
- Omidi Y 2013. Performance of the Ministry of Science, Research and Technology. Tehran: *Journal of Higher Education Letters*, No. 2. [In Persian].
- Samari I, Yemeni Dozi Sorkhabi M, Salehi Omran E, et all 2013. Investigation and identification of effective factors in the process of "academic development" in Iranian public universities. *Tehran: Management Quarterly*, Vol. 8, No. 4. Pp. 25-33. [In Persian].
- Scott L P, Shoorman D F 2015. Educational management and informed policy making. *Journal of organizational behavior*. Vol. 19, No. 1, Pp. 47-49.
- Shiuan R 2015. “A Study of Political Challenges in the Medical Personnel Training System, *Journal of organization behavior*, Vol. 24, No. 3.

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال یازدهم، شماره ۳، پاییز ۹۹

شناسایی مؤلفه های بهبود فرایند خطی مشی گذاری در نظام آموزش عالی کشور

حسن کریمخانی: دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران.
ابوالقاسم دلخوش کسمایی*: عضو هیئت علمی، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران.
معصومه اولادیان: عضو هیئت علمی، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران

چکیده: شکاف میان انتظارات اجتماعی و دستاوردهای آموزش عالی، مرتب در حال افزایش بوده است و متولیان آموزشی از شکست‌های عینی و ملموس در حوزه آموزش نگرانند. از این رو آموزش عالی برای برخورداری از ساختاری کارآمدتر و قابلیت بالاتر و دستیابی به کیفیت بهتر، نیازمند واکاوی مستمر فرایند خط مشی گذاری است، بنابراین هدف پژوهش حاضر شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های خطی مشی-گذاری در نظام آموزش عالی کشور جهت ارائه الگوی مناسب بود. این تحقیق در پارادایم تفسیری با رویکرد کیفی و مبتنی بر روش نظریه بنیادی انجام شد. در این تحقیق ۱۲ نفر کارشناس و خبره حوزه سیاست گذاری و مدیریت آموزشی و از اعضای هیئت علمی دانشکده علوم تربیتی دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی استان تهران به عنوان نمونه تحقیق در نظر گرفته شدند و از روش نمونه‌گیری زنجیره‌ای جهت شناسایی و انتخاب خبرگان استفاده شد. به منظور جمع آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق از روش‌های مطالعات اسنادی و میدانی استفاده شد و ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. از نرم افزار Maxqda2007 جهت کدگذاری باز محوری-گزینشی داده‌های گردآوری شده استفاده شد. یافته‌ها نشان داد مؤلفه‌های اصلی خطی مشی گذاری در نظام آموزش عالی کشور عبارتند از: توجه به مدیریت استراتژیک، گسترش چتر حمایتی، توجه به کیفیت مداری در نظام آموزشی، توجه به زیرساخت‌های آموزشی، توجه به توسعه همه جانبه و توجه به دستاوردهای خط مشی گذاری در جامعه.

واژگان کلیدی: بهبود فرایند، خطی مشی گذاری، آموزش عالی.

*نویسنده‌ی مسؤؤل: عضو هیئت علمی، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران.

Email: a.delkhosh11@gmail.com